

OSHQAZON (MEDA) OSTI BEZI HAQIDA

Xafizov Azizmuhammad Maxmudjonovich

1. Kirish

Inson organizmida bir nechta organlar sistemasi mavjud ularga qon aylanish sistemasi, ovqat hazm qilish sistemasi, nafas olish sistemasi, endokrin Sistema va boshqalar kiradi. Har bir organlar sistemasiga bir nechta organlar kiradi. Misol uchun nafas olish sistemasini ko'rsak. Unga burun bo'shlig'i, halqum, kekirdak, bronxlar va o'pka misol bo'ladi Bugun biz inson organizmidagi endokrin sistemasi haqida gaplashamiz. Inson organizmining endokrin sistemasi ichki, tashqi va aralash sekretiya bezlaridan iborat. Terlash va solak bezlari tashqi sekretiya tizimiga misol bo'lib, ularning garmoni faqat tashqi muhit bilan kifoyalangan. Ular terida, og'izning shilliq pardasi va boshqa joylarda joylashgan. Gormonini qon aylanish tizimiga chiqaradigan bezlar ichki sekretiya bezlariga kiradi. U insulin (b-hujayralar), glyukagon (a-hujayralar), garmonlarini ishlab chiqaradi. Ammo bizning bugungi "qaxramonimiz" endokrin sistemasiga aralash bezlar tarkibiga kiradi. Uning 2 xil funksiyasi mavjud:

1. Qondagi shakar miqdorini normaga solish
2. Ovqat hazmi uchun erituvchi muxit tayyorlab berish

Ko'pchiligimiz bilamiski hozirda O'zbekiston xalqida juda ko'p inson qandli diabet bilan kasallangan. Bu kassalik ham oshqazon osti bezi funksiyasi buzulishi bilan bog'liq. Pankreatit ham shu organing yalig'lanishidir.

2. Asosiy

Me'da osti bezi — odam va hayvonlardagi yirik bez. Anatomik-fiziologik xususiyatlariga ko'ra, tashqi (ekzokrin) va ichki (endokrin) sekretiya bezi;

Oshqazon osti bezi uchta bo'limdan iborat: bosh, tana, dum. Bo'limlar o'rtasida aniq chegaralar yo'q, bo'linish organning o'ziga nisbatan qo'shni tuzilmalarning joylashuvi asosida sodir bo'ladi. Har bir bo'lim 3-4 bo'lakdan iborat bo'lib, ular o'z navbatida lobullarga bo'linadi.

U shira hamda insulin va glyukagon gormonlarini ajratadi. Uning garmonlari bevosita qonga o'tib, uglevod hamda yog'lar almashinishini boshqaradi. Agarda uning gormonal funksiyasi buzulsa qandli diabet kasaliga duchor bo'lamiz. Qandli diabetni tasnifi: Insulinga bog'liq (1-toifa) (10% hollarda) insulin ishlab chiqarishning yo'qligi yoki kamayishi bilan tavsiflanadi va uni almashtirish uchun majburiy kiritishni talab qiladi. Insulinga bog'liq bo'lmagan yoki insulinga chidamli (2-toifa) -(90% hollarda) gormonning qonga saqlanishi yoki hatto ko'payishiga qaramay, to'qimalarning insulinga sezgirligining pasayishi va uning nisbiy etishmovchiligi bilan tavsiflanadi. Uglevodlar— oqsillar va yog'lar bilan bir qatorda odam, jonivorlar va o'simliklar organizmi hayot faoliyati uchun zarur bo'lgan keng tarqalgan organik birikmalar guruharadi; ovqat hazm qilishda ishtirok etadi. Me'da osti bezi murakkab tuzilgan aralash bezlar turkumiga kiradi. U kattaligi jihatdan jigardan keyin ikkinchi o'rinda turadi. Pankreas (lotincha pankreas) - aralash sekretiyaning endokrin organi bo'lib, inson organizmida ovqat hazm qilish va shakarni tartibga solish

funktsiyalarini bajaradi. Filogenetik jihatdan u eng qadimgi bezlardan biridir. Birinchi marta uning asoslari lampochkalarda paydo bo'ladi, amfibiyalarda allaqachon ko'p lobli oshqozon osti bezini topish mumkin. Organ qushlar va sudraluvchilarda alohida shakllanish bilan ifodalanadi. Odamlarda bu lobullarga aniq bo'linish bo'lgan izolyatsiya qilingan organdir. Odamning oshqozon osti bezi tuzilishi hayvonlarnikidan farq qiladi.. Har bir lobulaning o'ziga xos bo'shatish kanali mavjud bo'lib, u lobulyar kanallarga oqib tushadi. Ikkinchisi aktsiyalarga birlashtiriladi. Loblar birgalikda umumiy oshqozon osti bezi kanalini hosil qiladi. Oshqozon osti bezi qayerda joylashganligini aniqlash uchun kindik va sternum oxiri orasidagi masofani o'lchash kifoya. Uning asosiy massasi bu masofaning o'rtasida joylashgan. Pastki qirradi kindikdan 5-6 sm balandlikda, ustki cheti 9-10 sm balandlikda joylashgan bo'ladi. Proyeksiya joylarini bilish bemorga oshqozon osti bezi qayerda og'riyotganini aniqlashga yordam beradi. Uning yallig'lanishi bilan og'riq asosan epigastral mintaqada lokalize qilinadi, lekin o'ng va chap hipokondriyunga ham berilishi mumkin. Og'ir holatlarda og'riq qorin old devorining butun yuqori qavatiga ta'sir qiladi.

Meda osti bezini fitopreparatlar yordamida rag'batlantirish. O'simliklardan olinadigan ayrim fitopreparatlar- o'simlik hujayrasida to'xtovsiz ravishda biokimyoviy o'zgarishlar yuz berib turadi. Bunday o'zgarishlar natijasida vujudga kelgan biologik faol moddalar ma'lum vaqt va sharoitda turli o'zgarishlarga uchraydi. Natijada ular boshqa birikmalaiga aylanadi: murakkab molekulali moddalarning sintezida ishtirok etadi yoki o'zidan energiya chiqarib, oddiy birikmalarga parchalanib ketadi. Parchalanib ketgan biologik faol moddalar o'miga yangisi vujudga keladi. Bular biokimyoviy jarayonlarda faol qatnashadi. Shuning uchun bu moddalar uzluksiz ravishda o'zgarishda bo'ladi, ya'ni ma'lum bir vaqtda vujudga keladi, miqdori esa oshadi yoki kamayadi, yoxud boshqa birikmalarga aylanadi. O'simlik hujayrasida uzluksiz ravishda bo'lib turadigan o'zgarishlarga o'simlikning yosh yoki qariligi, o'sish (vegetatsiya) davri, tashqi muhit (o'sish joyi namlik miqdori, tuproqning tarkibi, iqlim va boshqalar) katta ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun bir turdagi o'simlik tarkibida uning o'sishi uchun kerakli sharoitga qarab, turli miqdorda biologik faol moddalar to'planishi mumkin. Uning tarixiga keladigan bo'lsak birinchi bo'lib dorivor o'simliklar haqidagi taniqli asarlarning birinchisi qadimgi Yunonistonning taniqli shifokori Gippokratga tegishli (taxminan 460 yilda tug'ilgan - miloddan avvalgi 377 yilda vafot etgan). Gippokrat ularning barcha qismlari bir xil foydali va butun o'simlikni davolash uchun foydalanish kerak deb hisoblardi. U o'z davrida tibbiyotda qo'llanilgan ikki yuzdan ortiq o'simliklarni tasvirlab berdi. Olti asr o'tgach, Rim shifokori Galen (eramizning 2-asri) dorivor o'simliklarning ma'lum faol moddalarni o'z ichiga olganligi sababli shifobaxsh ekanligini ko'rsatdi. Galen bu moddalarni qanday ajratib olishni aniqladi. Ulardan qaynatmalar, infuziyalar, o'simlik sharbatlari, kukunlari va tabletkalarini davolash uchun ishlatgan.. 16-asrda shifokor Paracelsus dorivor o'simliklarning kimyoviy tahliliga asos solgan. Paracelsus, Galen singari, ularning terapevtik ta'siri ma'lum moddalarga bog'liq deb hisoblardi, u sof shaklda olishga harakat qildi. Ammo faqat uch asr o'tgach, faol moddalar sof shaklda ajratildi.

Fitopreparatlar oshqozon osti beziga ta'siri

- Tananing o'ziga xos bo'lmagan qarshiligini oshirish va uning salbiy omillarga chidamliligini oshirish
- Ular stressdan himoya qiluvchi va buzuvchi ta'sirga ega
- Qandli diabetda turli ta'sirini oldini olish b-lipoprotein orqali glyukoza kirib borishi hujayra membranalari va uning fosforlanishini faollashtiradi geksokinaza (faqat fosfor biriktirilgan taqdirda glyukoza qoldiqlari glyukoza-1 fosfatga aylanadi hujayralar tomonidan qabul qilinadi)
 - Pankreatik beta hujayralarining yangilanishini rag'batlantirish
 - Miya qon aylanishini normallashtirish
 - Ginseng va Eleutherococcus glyukoza darajasini pasaytiradi qon va jigarda glikogen hosil bo'lishini oshiradi.

Langerhans orolchalarining b-hujayralarining yangilanishini rag'batlantirishda. VACCINIUM MYRTILLUS o'simligidan foydalaniladi. Tarkibi: flavonoid glikozidlar (antosiyandinlar, giperosid), polifenollar (kateksin, epikateksin, taninlar), pektinlar, taninlar, askorbin kislotasi, limon kislotasi. kurtaklari tarkibida taninlar, arbutin, gidroksinon, mirtilin, flavonoidlar, askorbin kislotasi, karotin. Oshqozon osti beziga ta'sir etuvchi moddalarga gistamin, modda kiradi. tanada mast hujayralari tomonidan ishlab chiqariladi. Gistamin oshqozon bezlarining sekretsiyasini rag'batlantiradi. Oshqozon shirasini olishdan oldin diagnostika maqsadida teri ostiga histamin eritmaları yuboriladi. Diagnostik maqsadlarda ham tavsiya etiladi. pentagastrin. Preparat mushak ichiga kiritiladi. gistamindan farqli o'laroq, pentagastrin ta'sir qilmaydi. Bez yetishmovchiligida terapevtik maqsadlarda oshqozon, masalan, gipasid gastrit bilan achchiq karbonatli mineral suvlarni buyuring.

O'simliklarning eng muhim biologic moddalariga quyidagilar kiradi: alkaloidlar, flavonoidlar, glikozidlar, taninlar, saponinlar, turli xil organic kislatalar, vitaminlar, yog'lari kiradi.

Flavonoidlar polifenollar guruhiga kiruvchi o'simliklarda uchraydigan katta ahamiyatga ega bo'lgan moddalardir. Ular o'simliklarni o'sishi va rivojlanish jarayonlarida katta ahamiyatga ega hisoblanadi. Hozirgi kunda o'simliklar tarkibidan 8000 dan ortiq flavonoidlar ajratib olinib kimyoviy tuzilishi o'rganilgan. Flavonoidlar odam va hayvon hujayralarida sintezlanmaydi.

Oshqozon osti beziga ta'sir etuvchi yoki shu joyda kuzatiladigan kasalliklarni oldini oladilar moddalar togrisida toxtalib o'tdik.

Xulosa qilip shuni aytamizki agarda oshqozon osti bezi kasalliklariga duchor bo'lishni xohlamasangiz:

1. yetarlicha uxlash (7-8 soat);
 2. yomon odatlardan voz kechish;
 3. jismoniy faollikni oshirish
 4. har yili tibbiy ko'rikdan o'tish.
- shularga amal qiling.